

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ
JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl/Year: 6, Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 2

Haziran/June-2025

**Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II-Meâllerde Metodolojik Sorunlar
Sempozyumu- (11-13 Ekim 2024)**

Qur’ân Translations: Issues and Solution Proposals-II –Symposium on Methodological Issues
in Translations- (October 11-13, 2024)

Tuğba YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı,
Assistant Professor, Yozgat Bozok University,
Faculty of Theology, Department of Exegesis,
Yozgat/TÜRKİYE
tugba.yildirim@bozok.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-0756-4100>

Atıf / Citation:

Yıldırım, Tuğba. “Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II-Meâllerde Metodolojik Sorunlar
Sempozyumu- (11-13 Ekim 2024)”. *Genç Mütefekkirlere Dergisi* 6/2 (Haziran/June), 609-628

<http://doi.org/10.5281/zenodo.15700955>

Yayın Bilgisi/Publication Information

Makale Türü/Article Type: Sempozyum Tanıtımı
Geliş Tarihi/Date Received: 24.04.2025
Kabul Tarihi/Date Accepted: 01.06.2025
Sayfa Aralığı/ Page Range: 609-628

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Yayıncı / Published by: Nihat DEMİRKOL / TÜRKİYE

ÖZET

Kur’ân-ı Kerîm’in daha iyi anlaşılması ve muhataplara aktarılabilmesi amacıyla meâller kaleme alınmaktadır. Titizlikle hazırlanan meâllerin yanı sıra ilmî birikim ve usûle dayanmadan yazılan meâller de bulunmaktadır. Ayrıca Kur’ân’ın ve dinin yanlış anlaşılmasına hizmet eden ideolojik, ifsad edilmiş görüşler doğrultusunda Kur’ân’ı manalandırma girişimleri de son dönemlerde artış göstermiştir. Bu bakımdan meâllerde bulunan yanlışları ortaya çıkarmak maksadıyla belirli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri de, 2023 yılında 90 akademisyenin katılımıyla gerçekleşen “Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri” başlıklı uluslararası sempozyumdur. Bu minvalde ikinci kez gerçekleştirilen, “Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II -Meâllerde Metodolojik Sorunlar- başlıklı uluslararası sempozyum, Muş Alparslan Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi ile İslâmî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV) tarafından müştereken tertip edilmiştir. 11-13 Ekim 2024 tarihlerinde online olarak icra edilen, 16 oturumda gerçekleşen bu sempozyumda 44 tebliğ sunulmuştur. Yapılan çalışmalar önceki sempozyumdan farklı olarak “metodoloji sorunu” çerçevesinde ele alınmış ve mevcut meâller bu sorunlar doğrultusunda incelemeye tâbi tutulmuştur. Tespit ve değerlendirmeler sonucu, büyük bir birikime ulaşan meâllerin iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur’ân Meâli, Türkçe Çeviri, Metodoloji, Çözüm Önerisi.

ABSTRACT

In order to enhance the understanding of the Qur’ān and to effectively convey its message to audiences, various translations (maḥmūls) of the Qur’ān have been produced. While some of these translations are prepared with great care and scholarly rigor, others lack a sound methodological and academic foundation. In recent times, there has also been a notable increase in attempts to interpret the Qur’ān through ideologically driven and distorted perspectives, which contribute to misunderstandings of the Qur’ān and Islam. In this context, several studies have been conducted to identify and address the errors found in existing translations. One such effort was the international symposium titled “Qur’ān Translations: Problems and Proposed Solutions,” held in 2023 with the participation of 90 scholars. Building on this initiative, a second symposium entitled “Qur’ān Translations: Problems and Proposed Solutions II -Methodological Issues in Translations” was jointly organized by the Faculty of Islamic Studies at Muş Alparslan University and the Foundation for Research in Islamic Sciences (İSAV). This symposium, held online from October 11 to 13, 2024, featured 44 papers presented across 16 sessions. Unlike the previous symposium, the focus of this event was on methodological problems in Qur’ānic translations. The existing translations were examined within this framework, and recommendations were made to improve these works based on the evaluations and findings derived from the symposium.

Keywords: Tafsir, Qur’ān Translation, Turkish Translation, Methodology, Solution Proposal.

GİRİŞ

“Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II -Meâllerde Metodolojik Sorunlar- sempozyumu online yapıldı.¹ Sempozyum, 11.10.2024 tarihinde Cuma günü saat 10:00’da, Muş Malazgirt Merkez Camii imamhatibi Ali Kızılkaya’nın Kur’ân-ı Kerîm tilavetiyle başladı. Ardından sempozyum Kurulu Başkanı Doç. Dr. Cahit Karaalp ve Muş Alparslan İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı Dr. Öğr. Üyesi Şirin Gül selamlama konuşmaları yaptı. Muş Alparslan Üniversitesi Rektörü, aynı zamanda İlahiyat Fakültesinin Dekan Vekili Prof. Dr. Mustafa Alican’ın ise Ankara’daki yoğun programından dolayı programa katılamadığı ifade edildi. Selamlama konuşmaları Muş İl Müftüsü İbrahim Halil Demir’in konuşmasıyla son buldu. 3 gün süren sempozyumda kapanış oturumu ile birlikte 16 oturum gerçekleşti. Açılış konferansından sonra meâller; metodoloji, çeviri stratejileri, mezhebî anlayışlar, çağdaş akımlar, dilbilimsel, kavram çevirileri, ahkâm âyetleri, müşkil meseleler, ilk dönem kaynakları, dil-üslûp, siyer, belâgat, bağlam gibi farklı açılardan tespit edilen sorunlar çerçevesinde değerlendirildi. Meâllerle ilgili çalışmalara ve özelde de bu sempozyuma ilgi duyan okurlar için sempozyum tebliğleri kitap olarak basılmış böylece çalışmaların detaylı bilgisine ulaşma imkânı sunulmuştur.² Tanıtım yazısında online sunulan tebliğlerde ön plana çıkan hususlar vurgulanmaya çalışılacaktır. Bu manada ilgili çalışma, okurları, sempozyumdaki tebliğlerle ilgili detaylı bilgilere ulaşmaları için sempozyum kitabına teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

TANITIM

Sempozyumun açılış konferansını Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Murat Sülün yaptı. Meâllerde Kur’ân okuma kılavuzunun eksikliğine dikkat çeken Sülün, meâllerin Kur’ân-ı Kerim’i anlama aracı olduklarını vurguladı. Allah kelâmını meâllerle anladığımızı bu sebeple meâllere sıcak bakılması gerektiğini belirtti. Bununla birlikte meâli bizi Allah kelâmı olarak değil onun bir yansıması mesabesinde kabul etmenin gerekliliğini vurguladı. İkinci olarak Kur’ân ile meâl arasındaki ilişkinin iyi belirlenmesi gerektiğine dikkat çeken Sülün’e göre her meâl aslında kendi yazarının

¹ Sempozyumun linki: <https://youtube.com/playlist?list=PLXZp72nKREG9zJS5g6m82hpcEuoo90Hzq&si=-vuF1H03zWVSG7IM>

² Bk. Murat Serdar, Cahit Karaalp, Muhammet Lütfü Tatlısu (ed.), *Kur’ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II -Meâllerde Metodolojik Sorunlar-* (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2024).

Kur’ân’dan anladığı şeydir. Dolayısıyla meâli, Kur’ân’ın kendisiymiş gibi düşünme, okuma doğru değildir. Akabinde meâl mukaddimelerine değinen Sülün, meâlde izlenen metotlar, yeniden meâl yazma gerekçeleri, Kur’ân ile kelâmullah arasındaki ilişki gibi hususların mukaddimelerde belirtilmesi gerektiğini vurguladı. Sülün’e göre, Kur’ân’ın asıl manası, ilk muhatapların anladığı mana olduğundan o dönemde anlaşılan manayı göz ardı ederek günümüz anlayışlarına göre bu manayı değiştirmek yanlış bir tutumdur. Meâllerde maddî (Arapça ile ilgili) hataların olduğunu vurgulayan Sülün, bu konuda Diyanet İşleri Başkanlığı’na büyük görev düştüğünü niteledi. Mushafları İnceleme Kurulu olduğu gibi Meâlleri İnceleme Kurulu’nun gerekliliğini vurguladı. Bu şekilde en azından meâllerdeki maddi yanlışların önüne geçilmiş olacağından bahsetti. Sülün, Kur’ân okuma kılavuzundan, Kur’ân okurken dikkat edilmesi gereken hususlardan bahsederek konuşmasını sonlandırdı.

Başkanlığını Prof. Dr. Abdulcelil Bilgin’in yaptığı 1. oturumun içeriği meâllerde metodoloji ve usûl hakkındaydı. Oturumun “Kur’ân Meâli Yazıcılığında Metot Sorunu: Meâl Mukaddimelerine Metodolojik Bir Bakış” isimli ilk bildirisini Doç. Dr. Ercan Şen sundu. Şen, meâl mukaddimelerinde bilgilendirici önsöz bulunmasının gerekliliğinden bahsederek önsözü bulunan meâllerin ise metot ve yöntem açısından eksiklikler içerdiğini belirtti. Bu manada Şen’e göre meâllerle ilgili tespit edilen sorunlardan biri, meâllerde ya mukaddime/önsöz bulunmaması ya da var olan mukaddime/önsözlerin meâl yazılırken hangi metot ve üslûbun benimsendiğine dair mütekâmil bir fikir vermekten yoksun olmasıdır. Şen, tespit ettiği bu soruna bir çözüm olarak önsöz veya mukaddimelerde temel iki hususta bilgilendirmenin bulunması gerektiği teklifini sundu. Bunları Kur’ân ve meâl hakkında tanıtıcı bilgilere ve çeviri yöntemine bağlı bilgilere yer verme şeklinde sıralayarak her iki hususa dair detaylı açıklamalarda bulundu. Oturumun “Yeni Bir İlim Dalı Olarak Meâlü’l-Kur’ân İlmi (Meâlleri Yeniden Düşünmek)” isimli ikinci sunumunu Doç. Dr. Mustafa Kayhan yaptı. Kayhan, kaleme alınan meâllerin ilmî düzeyde incelenmesi, değerlendirilmesi için Meâlü’l-Kurân ilminin oluşturulması gerektiği kanaatindedir. Bu manada Meâlü’l-Kurân’ın bir ilim olarak usûl eserlerinde yer alması, Kur’ân İlimleri ve usûl derslerinde okutulması, bir ilim dalı olarak şartlarının, yönteminin belirlenmesi gerekmektedir. Kayhan, Meâlü’l-Kurân’ın ismi, tanımı, konusu, faydası, hedef ve amaçları, diğer ilimlerle ilişkisi, dinin anlaşılmasına katkısı hakkında bilgilendirme yaparak, meseleleri ve problemleri üzerinde durdu. Konuşmasının sonunda

bahsettiği hususlar çerçevesinde Meâlü'l-Kurân'ın bir ilim olarak usûl eserlerinde yer alması, İlahiyat Fakültelerinde okutulması önerilerinde bulundu. Oturumun “Kur’ân-ı Kerîm Meâli Hazırlamada Mânâ Tercihini Gerektiren Bazı Usûlî ve Lügavî Genel Prensipler” isimli son bildirisini Dr. Öğr. Üyesi Serkan Ünal sundu. Ünal, Kur’ân meâli hazırlarken lafız için mana tercihinin gerektirecek lügavî ve usûlî 7 prensip üzerinde durdu. Bu prensiplerin dikkate alınmasının meâl çevirilerine katkı sağlayacağını belirtti.

2. oturumun içeriği meâllerde çeviri stratejileri ve sorunlarıyla ilgiliydi. Prof. Dr. Harun Ögmüş başkanlığındaki bu oturumda ilk bildiriye Doç. Dr. Ahmet Özdemir sundu. “Çeviri Bilim ve Bağlam Açısından Kur’ân Meâlleri: ‘Son Çağrı Kur’ân’ Örneği” başlıklı bildirisinde Özdemir, kendi hocası merhum Salih Akdemir’in *Son Çağrı Kur’ân* meâli üzerinden değerlendirmelerde bulundu. Meâlinin giriş kısmında belirttiği üzere Salih Akdemir’e göre Kur’ân çevirilerinde en büyük sorunlarından biri yöntemsizlik sorunudur. Kur’ân’ı anlamaya doğrudan etki ettiği için çevirilerde metodolojinin olması gerekmektedir. Her çevirinin bir yorum olduğunu belirten Akdemir, işlevselci çeviri teorisini benimsemektedir. Bu manada çevirmen sadece dilbilimsel kuralları uygulamanın ötesinde sosyoloji, psikoloji, iletişim gibi alanlardan da azami ölçüde istifade etmelidir. Akdemir’in, çeviribilim konusundaki batılı kuramlara değinerek, geleneksel çeviri kuramlarını eleştirdiği, Batıda ve Türkiye’de yapılan Kur’ân tercümelerini inceleyerek buna yönelik değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Özdemir, Salih Akdemir’in Kur’ân çevirileri hakkındaki görüşlerini serdettikten sonra onun metodolojik bazı sorunları ortadan kaldırmaya yönelik tekliflerini zikrederek konuşmasını sonlandırdı. Oturumun “Çeviri Usûl ve Stratejileri Açısından Anlam/Yorum Merkezli Kur’ân Çevirilerinin Tahlili: Türkiye ve Endonezya Örneği” ikinci sunumunu Doç. Dr. Eyyüp Tuncer yaptı. Tuncer çalışmasında, Türkçe’ye örnek olarak A. Şener ve arkadaşlarının hazırladığı meâl ile Mustafa Öztürk’ün meâlini, Endonezya diline örnek olarak ise Ömer Bekrî ve Tâlib’in meâllerini esas aldığını belirtti. Bu meâlleri tercihinde mütercimlerin literal çeviriyi eksik görmelerinin ve anlam-yorum merkezli çeviri yöntemlerini benimsemelerinin etkili olduğunu ifade etti. Tuncer, Peter Newmark’ın 17 çeviri stratejisi doğrultusunda örnek âyetler özelinde zikri geçen meâlleri mukayese ederek değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Kur’ân’ın İ‘caz Olgusu ve Çevrilebilirliği: Türkçe Meâllere Dair Betimleyici Bir Yaklaşım” isimli son sunumunu Arş. Gör. Hüseyin Yıldız yaptı. Yıldız, Kur’ân’ın i‘cazından kaynaklanan anlam

inceliklerinin çevirilerine yansıtılma imkanını ele aldığı sunumunda Zemahşerî'nin *el-Keşşaf* ını esas alarak Fatiha sûresi özelinde anlam inceliklerini tespit etmeye çalıştığını belirtti. Elmalılı Hamdi Yazır, Hasan Basri Çantay ve Mustafa Öztürk'ün meâllerini esas aldığını söyleyen Yıldız, i'caz olgusu ve Toury'nin öncül çeviri normları hakkında bilgilendirme yaptı. Son olarak zikrettiği meâller çerçevesinde Fatiha sûresinin anlam inceliklerine dair değerlendirmelerde bulundu.

3. oturum Prof. Dr. Abdulmuttalip Arpa başkanlığında gerçekleşti. Mezhebî anlayışların meâller üzerindeki etkisinin ele alındığı bu oturumda ilk sunum Arş. Gör. Selçuk Gezgin'e aitti. Gezgin, "Meâllerde Subjektivizm Problemi: İtikâdî Kabullerin Kur'ân'ı Anlamaya ve Yorumlamaya Katkısı" başlıklı sunumunda ilk olarak meâllerdeki subjektivizm problemi hakkında konuştu. Subjektivizmin mahiyeti hakkında bilgi vererek Kur'ân meâlleri ile subjektivizm arasındaki ilişkiyi, meâller özelinde subjektivizm probleminin neden önemli olduğunu değerlendirdi. İtikâdî kabullerin Kur'ân'ı anlama ve yorumlamada etkili olduğunu örnek âyet ve meâller üzerinden ortaya koymaya çalıştı. Oturumun "Mezhep Bağlılığının Meâllere Etkisi" başlıklı 2. bildirisini Doç. Dr. Esat Özcan sundu. Özcan, fikhî mezhep bağlılığının meâllere etkisi meselesini ele aldı. Hanefî ve Şafî mezhepleri özelinde yedi âyet örnekliğinde konuyu incelediğini belirtti. Oturumun "Objektif Meâlciliğin Önündeki Metodolojik Engel: İdeolojik Meâlcilik" başlığındaki son sunumunu Dr. Fatih Çelikel yaptı. Mustafa İslamoğlu'nun ve İsmail Yakıt'ın meâllerini incelediğini belirten Çelikel, meâllerin giriş kısmında yazarların ifadelerine dair bazı eleştirilerde bulundu. İlgili meâllerde âyetlerin anlamları verilirken Kur'ân'ın ifade ettiği mananın zikredildiğini ancak yapılan açıklamalardan kendilerinin Kur'ân'dan anladıkları manaları esas aldıklarını vurguladı. Bilhassa mucize içerikli âyetlerden örneklerle meseleyi ele alan Çelikel, yazarların kendi kabullerini sanki Kur'ân'ın kastıymış gibi sunmalarını yanlış bir tutum olarak niteledi.

Meâllerde çağdaş akımların etkisinin ele alındığı günün son oturumu 4. oturumda iki sunum gerçekleşti. Başkanlığını Prof. Dr. Mesut Okumuş'un yaptığı oturumda ilk sunum Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Polat'a aitti. "Alman Oryantalist Rudi Paret'in Kur'ân'ı Tercüme Yöntemi" isimli bildirisinde Polat, Paret'in hayatı ve eserleri hakkında bilgilendirme yaptı. Çağdaş dönem Almanya'da yaygın bir tercüme olan Paret'in Kur'ân tercümesinin önsözünü tanıttı. Paret'in tercümesinin önsözünde yer verdiği Kur'ân anlayışına ve yöntemine değindi. Polat, Paret'e göre Kur'ân'ın anlaşılması ve yorumlamasında en etkili

yöntemin paralel pasajlar yöntemi olduğunu vurguladı. Oturumun “Yeni Çağ (New Age) Spiritüel Akımların Çağdaş Kur’ân Meâlleri” başlığındaki son sunumunu Dr. Hüseyin Halil yaptı. Halil, Yeni Çağ (New Age) Spiritüel akımının doğuşu, mahiyeti, özellikleri ve amaçları hakkında bilgi verdi. Akabinde new age akımının düşünce yapısına uygun olarak zikrettiği düşüncelerinden hareketle bu akımın Türkiye temsilcisi olduğunu düşündüğü Hülya Kavuzlu’nun Kur’ân âyetleri hakkında yaptığı yorumları örnek âyetler üzerinden anlattı.

Sempozyumun ilk gününde, amaca uygun olarak meâllerdeki metodolojik sorunlara yönelik istifadeli tespitlerde bulunuldu. Bu manada meâllerin önsözlerinin olmayışı veya yeterli düzeyde sistematik bir şekilde meâl hakkında bilgi veremeyişi sorununun dile getirilmesi kıymetliydi. Buna yönelik önsözlerin meâl yazarının meâli yazarken nasıl bir üslûp ve yöntem izlediğine yönelik bilgiler içermesi teklifi, meâl okurlarının aklına takılabilecek sorulara cevap verecek düzeyde bir çözüm önerisiydi. Yanı sıra nicelik olarak meâl artışlarının olması mevcut meâllerin ilmî bir düzeyde araştırılmasını gerektirmektedir. Anlaşılmaya çalışan söz konusu kitap Kur’ân olunca buna yönelik çalışmaların da titizlikle yürütülmesi icap etmektedir. Bu manada yazılan meâllerin ilmî usûl ve esaslar çerçevesinde kontrol edilmesi, iyileştirilmesi ve bu alanı geliştirmeye katkı sağlayacak bir Meâlü’l-Kur’ân ilminin oluşturulması önerisi, meâl konusunda ön plana çıkan pek çok soru ve sorunları aydınlatmaya katkı sağlayacaktır.

Sempozyumun ikinci günü 12.10.2024 cumartesi günü, saat 09:30’da 5. oturumla başladı. İçeriği meâllerde dilbilimsel sorunlarla ilgili olan bu oturumun başkanlığını Prof. Dr. Mesut Kaya yaptı. “Arapça-Türkçe Kur’ân Çevirilerinde Zaman Kipi Problemi” başlığındaki ilk bildiriye Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ali Can sundu. Çalışmasında ele aldığı âyetlerde yer alan mazi ve muzari fiillerin; yalın olarak, edatlarla ve de atıflardan sonra kullanıldıklarında meâllerde nasıl manalandırıldığına yönelik tespit ve değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Kur’ân Ayetlerinde Temyizin Diğer Nahiv Öğeleri ile Yorumlanması ve Çeviri Farklılıkları” başlığındaki ikinci bildirisini Arş. Gör. Dr. H. İbrahim Karagöz sundu. Karagöz, temyiz hakkında bilgilendirme yaptıktan sonra temyiz temeli özellikleri ve şartlarına değindi. Bahsettiği özelliklerin meâl çevirilerine yansımaları gerekliliğini vurguladı. Bu hususta örnek âyetler üzerinden değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Kırâat Farklılıklarının Kur’ân’ı Anlamaya Katkısı” isimli son bildirisi Doktora öğrencisi Hasan Aydın’a aitti. Aydın, ilk olarak Kırâat ilmi hakkında

bilgilendirme yaptı. Kıraat farklılıklarının Kur’ân’a anlamaya katkısını örnek âyetler çerçevesinde sunmaya çalıştı.

Meâller ve kavram çevirileri sorunlarıyla ilgili olan 6. oturumun başkanı Prof. Dr. İsmail Çalışkan’dı. Oturumun “Kavram Çevirilerinde Metodolojik Sorunlar” başlığındaki ilk sunumunu Doç. Dr. Cahit Karaalp yaptı. Karaalp, bildirisinde çokanlamlı kelimelerin anlam takdirinin nasıl ve neye göre yapılacağını ele aldığını belirtti. Ona göre kelimelere mana takdir ederken kelimelerin Câhiliye döneminde ifade ettikleri ilk anlamları öncelenmelidir. Ancak meâllerde şer’î anlamların ön plana çıkarıldığını vurgulayan Karaalp, ilgili âyetler çerçevesinde “musallin, salât, zekat” gibi kelimelere verilen anlamları değerlendirdi. Burada kelimelerin şer’î anlamlarının öne geçtiğini halbuki Câhiliye döneminde ifade ettikleri manalarının farklı olduğunu belirtti. Yanı sıra bazı kelimelerin rivayetler öncelenerek manalandırılmasını yanlış bir tutum olarak değerlendirdi. Kur’ân bütünlüğüne, Allah ve Peygamber inancına, nüzûl dönemine uygun olmayan, mantık sınırlarını zorlayan manalandırmaların yanlışlığına dikkat çekti. Karaalp, tüm bu hususları örnek âyetler üzerinden Diyanet tarafından yazdırılan meâller çerçevesinde tahlil etti. Oturumdaki 2. sunumu “Türkçe Kur’ân Çevirilerinde Haberî Sıfatların Çevirisi Meselesi” isimli bildiriyle Dr. Öğr. Üyesi Emine Sekme yaptı. Sekme, çalışmasında “yed, vech, ‘ayn, kabza, yemîn, sâk, istivâ, mecî, ityân” lafızlarının başta Diyanet tarafından yazdırılan meâller olmak üzere belli başlı meâllerde nasıl tercüme edildiğini incelediğini belirtti. Sunumunda ise “yed” kelimesinin ilgili âyet gruplarında hangi manalarda kullanıldığını açıklayarak ulaştığı bulgu ve sonuçları değerlendirdi. Oturumun son sunumunu “Kur’ân Meâllerinde Kelimleri Anlamlandırma Sorunu” isimli bildiriyle Öğr. Gör. Dr. Ekrem Çelik yaptı. Çelik, ilk olarak meâllerde görülen yanlışların sebepleri üzerinde durdu. Kelime ve kavramlara verilen mana hatalarının sebepleri arasında saydığı; bağlamın, Arapça deyimsele ifadelerin göz ardı edilmesi, çoklu anlama dikkat etmeme, kaynak ve hedef dile hâkim olamama gibi hususları ele aldı. Yaptığı değerlendirmeler sonucu kelime kaynaklı yanlışlardan dolayı meâl yazmanın sakıncalı olduğunu bunun yerine muhtasar tefsir yazılması gerektiğine yönelik görüşünü belirtti.

7. oturumda meâllerde ahkâm âyetlerinin çeviri problemleri ele alındı. Başkanlığını Prof. Dr. Murat Kayacan’ın yaptığı oturumun ilk bildirisinde Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Mehdi Aksoy söz aldı. “Türkçe Meâllerde Ahkâm Âyetlerinin Çeviri Problemi” isimli

bildirisinde Aksoy, delaletleri zannî olan dolayısıyla müctehitlerin farklı yorumlamalarına konu olan âyetler üzerinden inceleme yaptığını ifade etti. Meseleyi on meâl ve on âyet üzerinden ele aldığını zikreden Aksoy, ilgili âyet ve meâller çerçevesinde tespit ettiği bazı problemleri dile getirdi. Oturumun “Ahkâm Ayetleri Özelinde Türkçe Kur’ân Meâllerinde Müsterek Lafız: Fıkıh Usûlü Özelinde Bir İnceleme” başlığındaki ikinci sunumu Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Yeşilyayla tarafından gerçekleştirildi. Yeşilyayla, bildirisinin başında ahkâm âyetleri, meâl, müsterek lafız, umumu’l-müsterek hakkında bilgilendirmeler yaptı. Akabinde lafzî müstereğe örnek olarak “kur” lafzının, manevî müstereğe örnek olarak ise “misl” lafzının Türkçe meâllerdeki karşılıklarını tahlil etti. Fıkıh usûlü açısından meseleyi ele alan Yeşilyayla, müsterek lafızların meâllerdeki yansımalarına dair tespit ve değerlendirmeleriyle konuşmasını sonlandırdı. Oturumun “Kurân’daki ‘Nüsük’ Kavramının Meâllerdeki Kullanımı ve Kurban İbadetine Delaleti Açısından Değerlendirilmesi” isimli son bildirisini Dr. Öğr. Üyesi Taha Yılmaz sundu. Kur’ân’daki “nüsük” kavramının İslam dininden sonra toplum tarafından nasıl anlaşıldığı anlatan Yılmaz, kelimenin klasik meâllerde “hedy, kurban”, günümüz meâllerinde ise “ritüel, hedy ve teberru” şeklinde manalandırıldığını belirtti. Yılmaz, fıkıh açısından bakıldığında iddia edildiği gibi kelimenin başka manalara gelip gelemeyeceği hususunu ele aldı. Tespitleri sonucu kelimeye; ritüel, hedy ve teberru gibi anlamların verilemeyeceği görüşünü ifade etti.

8. oturumun içeriği tefsirin müşkil meselelerinin meâller üzerindeki etkisi hakkındaydı. Doç. Dr. Mehmet Yaşar 13.10.2024 Pazar günü meâllerde siyerin yeri ile ilgili 12. oturumda yer alan bildirisini bu oturumda sundu. Yaşar, “Hz. Peygamber Algısının Meâllere Yansıması: Haşr Sûresi 7. Âyet Özelinde Bir Değerlendirme” isimli tebliğinde nakledilen rivayetler ve Kur’ân bütünlüğü esas alınarak Haşr sûresi 7. âyetinin ilk dönemde tahsis anlamında değil de umûm anlamında anlaşıldığını belirtti. Bu yaklaşımın tâbiûn döneminde de devam ettiğini söyleyen Yaşar, sonraki dönemlerde âyetin nasıl anlaşıldığına dair değerlendirmelerde bulundu. Usûl âlimlerinin çoğunun bu âyeti Hz. Peygamber’in teşrî yönüne delil olarak gördüklerini vurguladı. Akabinde âyetin meâllerde nasıl ele alındığını ve yorumlandığını belirterek değerlendirmelerde bulundu. “Müşkil Olarak Değerlendirilen Âyetlerin Meâllere Yansıması (Meryem Sûresi 19/71. Âyet Örneğinde)” başlığındaki ikinci sunumu Dr. Öğr. Üyesi Aykut Kaya yaptı. Kaya, müşkilin tanımını yaptıktan sonra Meryem 19/71. âyetindeki işkal noktalarının meâllere

yansımasını ele aldı. Âyette yer alan “muhatapın kimler olduğu” ve “v-r-d” kelimesinin ifade ettiği manaların anlaşılması noktasındaki iki işkâl noktasından bahsetti. Bahsi geçen hususların meâllere yansımasını tespit eden Kaya, meâl yazarlarının işkâli giderme yöntemlerini açıkladı. Son olarak müşkil âyetlerde takip edilmesi gereken yöntemlere dair şahsî kanaatlerini belirtti. Oturumun “Meâllerde Aksâmü’l-Kur’ân’ın Açıklamasız Olarak Verilmesinin Muhataba Olumsuz Yansıması” isimli son bildirisini Doç. Dr. Mehmet Yusuf Haklı sundu. Öncelikle meâl, Aksâmü’l-Kur’ân hakkında bilgilendirme yapan Haklı, yemin çeşitlerine yönelik belirlediği örnek âyetler üzerinden açıklamalarda ve tespitlerde bulundu.

Başkanlığını Prof. Dr. Zülfikar Durmuş’un yaptığı 9. oturumda meâllerin farklı açılardan kritiği yapıldı. Oturumun “Prof. Dr. Orhan Çeker’in Kur’ân-ı Kerîm’in Envârı’ndan Tefsir Özetli Meâl İsimli Çalışması Üzerine Bazı Değerlendirmeler” başlığındaki ilk sunumunu Doç. Dr. Muhammet Sacit Kurt ve Mustafa Ural yaptı. Kurt, genel bir giriş yaptıktan sonra sözü, çalışmayı sunması üzere öğrencisi Ural’a bıraktı. Ural, zikri geçen meâl üzerine şekil ve muhteva bakımından değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Son Çağrı Kur’ân Meâli’nin Anlama Ulaşma Yöntemlerinin Kritiği” başlığındaki ikinci sunumu Doç. Dr. Tuğrul Tezcan tarafından yapıldı. Tezcan, sunumunda Salih Akdemir ve onun bakış açısı hakkında bilgilendirme yaptı. Yanı sıra Akdemir’in istifade ettiği, ilham aldığı şahıslardan bahsetti. Akabinde Akdemir’e ait zikri geçen meâlin değerlendirmesini yaptı. Bu manada Akdemir’in anlama ve yorumlarına dair eleştirdiği hususları zikretti. Meâlin anlama ulaşma yöntemlerine dair tahlil ve değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Hayat Kaynağı Kur’ân Tefsiri’nde Meâl Eleştirileri” isimli son bildirisi Arş. Gör. Dr. Abdullah Karaca’ya aitti. Karaca, Mehmet Sait Şimşek’e ait bu eser hakkında değerlendirmelerde bulundu. Meâl’in genel özelliklerinden bahsettikten sonra, Şimşek’in “bağlamı gözetmemek, anakronizm, tutarsızlık, hâkim kültürün etkileri, ilahi sıfatların te’vil edilerek çevrilmesi, bilimsel tefsirin etkisi, çıkarıcılık, sınırlayıcı yorumlar” hususlarında eleştiri yaptığını söyleyen Karaca, örnek âyetler üzerinden Şimşek’in açıklamalarını anlattı.

Prof. Dr. Ahmet Öz başkanlığında gerçekleşen günün son oturumu 10. oturumda “Meâllerde ilk dönem kaynakların yeri” meselesi ele alındı. Oturumda ilk sunumunu “Kur’ân Meâlinde el-Vücûh ve’n-Nezâir ile Garîbü’l-Kur’ân İlimlerinin Çıktılarından Yararlanma” başlığındaki bildirisiyle yapan Prof. Dr. Abdulhamit Bırışık, meâllerle ilgili

bir giriş konuşmasından sonra vücûh ve nezâir ilmi hakkında bilgilendirme yaptı. Kur’ân tercümelerinde bu ilimden yararlanılmadığını belirtti. “Şeytan” kelimesi hakkında örnekleme yapan Birişik, çoğu meâlde kelimenin her âyette gerçek ve yaygın anlamında kullanılmasını eleştirdi. Ulemanın kelimenin manaları hakkındaki açıklamalarına değindi. Aynı şekilde “salat” kelimesine dair değerlendirmelerde bulunarak konuşmasını sonlandırdı. Sempozyumun ikinci sunumunu Hadis alanında öğretim üyesi olan Prof. Dr. İbrahim Kutluay “Hz. Peygamber’in Tefsirinin Türkçe ve İngilizce Meâller Üzerindeki Yansımaları: Buhârî’nin *el-Câmiü’s-sahîh*’inin Kitâbü Tefsîri’l-Kur’ân’ı” isimli bildirisiyle yaptı. Kutluay, sunumunda iki örnek âyet üzerinden ilgili rivayetler doğrultusunda Türkçe ve İngilizce meâllerinde âyetlere verilen anlamları mukayese etti. Oturumun son bildirisini Arapça alanında öğretim üyesi olan Doç. Dr. Duran Ekizer sundu. Ekizer, “*Kitabu’l-ayn* Özelinde Kur’ân’da Yer Alan Özel Kullanımların Anlaşılmasında İlk Dönem Klasik Sözlüklere Başvurmanın Gerekliliği” başlığındaki bildirisinde ilk dönem kaynaklarında Kur’ân’da geçen bazı ifadelerin manalarına dair detaylı açıklamaların olduğuna örnek âyetler özelinde temas etti. Bu manada Kur’ân’daki özel kullanımların anlaşılmasında ilk dönem klasik sözlüklere başvurma gerekliliğine dair açıklamalarda bulundu.

Sempozyumun ikinci gününde zikri geçen çalışmalar sonucu meâllerde görülen problemler farklı açılardan değerlendirilmiş oldu. İçeriklerden biri de meâllerin dilbilimsel sorunlar açısından incelenmesiydi. Bu minvalde tespit edilen sorunlar aslında açılış konferansında Murat Sülün hocanın da vurguladığı meâllerde görülen maddî yanlışların giderilmesine yönelik sorunlardı. Araştırmacıların tespitleri doğrultusunda Arapça olan Kur’ân’ın hedef dile doğru bir şekilde çevrilebilmesi için Arap dilinin kuralları ve incelikleri esas alınarak Kur’ân’daki kelime, terkip ve cümleleri dakîk bir şekilde ele alacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca klasik tefsir külliyyatında müfessirlerin tercih ve takdirlerini göz önünde bulundurarak bunları meâllere yansıtmaya çalışma gayreti zikri geçen sorunları gidermeye katkı sağlayacaktır. Sempozyumda, Kur’ân’daki kavramların yanlış çevirilerine yönelik tespitlerin olması meâllerde görülen bir başka sorunu gözler önüne sermiş oldu. Bu manada ilk muhatapların anladığı manaların izini sürme ve bunları meâllere yansıtmaya çalışma önerisi, söz konusu yanlışları önemli düzeyde azaltacaktır.

13.10.2024 pazar günü sempozyumun son günüydü. 09:30'da başlayan ve başkanlığını Prof. Dr. Ahmet Abay'ın yaptığı 11. oturumun içeriği meâllerde dil ve üslûp hakkındaydı. Oturumun ilk sunumunu Dr. Öğr. Üyesi Eyüp Yaka “Kur’ân Meâllerinde Halk Dili ile Deyimlerinin Kullanımı ve Bazı Öneriler” başlığındaki bildirisiyle yaptı. Yaka, M. Hamdi Yazır ve M. Akif Ersoy’un meâlleri özelinde seçtiği üç âyet üzerinden deyim kullanımlarına dair değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Erken Dönem Türkiye’de Kur’ân Tercümesi Bağlamında Mütercimın Yetkinliği Meselesi” başlıklı ikinci tebliğini Dr. Gülnur Külünkoğlu sundu. Hem klasik hem modern dönemde ifade edilmiş, çevirmenin taşıması gereken yetkinler özelinde bilgilendirme yaptı. Erken dönem Türkiye’de ilk Kur’ân çevirileri bağlamında yetkinlik tartışmalarına dair süreçten bahsetti. Cumhuriyetin erken döneminde ortaya çıkan Süleyman Tevfik’in *Kur’ân-ı Kerîm Tercümesi*, Hüseyin Kazım Kadri’nin *Nuru’l-Beyan*’ı ve Cemal Said’in *Kur’ân Tercümesi*’ne dair açıklamalarda bulunarak eserlerin ortak yönlerine değindi. Sunumunun sonunda mütercimın yetkinliğine dair çıkarımlarda bulundu. Oturumun “Kur’ân Meâllerinde Öge Eksikliğinden Kaynaklanan Anlatım Bozuklukları” başlıklı son tebliğini Arş. Gör. Hülya Karabulut sundu. Cümlelerin öğeleri ve öge eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları hakkında bilgilendirme yaptı. Bu hususta Abdülkâki Gölpınarlı, Ali Bulaç, Süleyman Ateş, Bekir Sadak, Ümit Şimşek, Yaşar Nuri Öztürk gibi meâl yazarlarının meâllerinde örnek âyetler üzerinden eksik cümle öğelerini tespit edip, olması gereken öneri cümleler sundu.

12. oturumun konusu meâllerde siyerin yeri ile ilgiliydi. Başkanlığını Prof. Dr. Ali Akpınar’ın yaptığı bu oturumda “Gelenegin Meâller Üzerindeki Etkisi: Fitne Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme” isimli ilk bildiriyi Doç. Dr. Ahmet Küçük yaptı. Küçük, fitne kavramının Kur’ân’da 60 yerde geçtiğini belirterek kavrama ve ifade ettiğı manalara dair açıklamalarda bulundu. Gelenek bağlamında fitne kavramını değerlendirerek meâllerde görülen problemleri ve tespitlerini sundu. İkinci sunum Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin Gümüş’e aitti. Gümüş, “Kur’ân Aydınliğı Meâlinde Bazı Âyetlerin Çevirisi Üzerine Değerlendirmeler” isimli bildirisinde Tuncer Namlı’ya ait meâl üzerine değerlendirmelerde bulundu. Meâl ile ilgili genel bilgilere yer verip, meâlin giriş kısmını tanıttı. Sunumunda ise salât ve türevleri ile ‘alak kelimesinin meâlde yer alan çevirilerine dair tespitlerde bulundu. Oturumun son sunumunu Doktora Öğrencisi Zeynep Çelik Koç yaptı. Koç, “Meâl Çalışmasında Siretü’l-Kur’ân’ı Dikkate Almama Sorunu: Âdiyat

Sûresi Örneği” başlığındaki tebliğinde ilk olarak Siretü’l-Kur’ân’ın mahiyeti hakkında bilgilendirme yaptı. Bu kavramı, Hz. Peygamber’in (s.a.v) hayat hikayesinden ve içinde yaşadığı çevrenin özelliği üzerinden Kur’ân’ı anlama çalışması olarak nitelendirdi. Akabinde Âdiyat sûresinin tanıtımını yaparak “âdiyat” kelimesine Türkçe meâllerde dört farklı mananın verildiğini belirtti ve bu manaları açıkladı. Tespit ettiği eksik ve anlaşılmazlıkların Siretü’l-Kur’ân çerçevesinde çözülmesi önerisini sundu.

13. oturum belâgat ilminin meâller üzerindeki etkisi hakkındaydı. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Yunus Emre Gördük yaptı. Oturumun “Bir Çeviri Problemi Olarak Kur’ân-ı Kerîm’deki Mecazî İfadelerin Türkçe Meâllere Yansıması” başlığındaki ilk bildirisini Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Yıldırım sundu. Yıldırım, mecaz ifadelerin doğru bir şekilde anlaşılmasına ve Türkçe meâllere yansıtılmasına katkı sağlayacak üç esas üzerinde durdu. Bu manada Arap dilinin inceliklerine dikkat etme, bağlamı göz önünde bulundurma ve hakiki manayı ihmal etmeme esasları özelinde ele aldığı örnek âyetlerin meâllerde nasıl çevrildiğini ifade etti. Bu hususta tespit ve değerlendirmelerde bulundu. Oturumun “Takdîrî Müşâkele’nin Meâllere Yansıtılması Meselesi” başlığındaki ikinci sunumunu Öğr. Gör. Dr. Hüseyin Ay yaptı. Ay, müşâkele sanatının tanımına, mahiyetine ve çeşitlerine değindi. Takdîrî müşâkele özelinde üç âyet hakkında meâllerde verilen tercümeleri tespit edip, değerlendirmelerde bulundu. Tavsiye edilen meâl şekillerini dile getirdi. Oturumun “Hasan Basri Çantay’ın Kur’ân Meâlinin Belâgî İncelik Barındıran Bazı İfade Türlerini Türkçe’ye Yansıtma Husûsiyeti” isimli son bildirisini Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kayapınar sundu. Kayapınar, bildirisine Hasan Basri Çantay’ın hayatı ve meâli hakkında kısa bir bilgilendirmeye başladı. İstifhâm üslûbu ve hususiyetleri; harf-i ta’rifli/ma’rife haber almış ve fasl zamiri içeren isim cümlesi gibi belâgî sanat ve incelikler içeren Kur’ân cümlelerinin, Çantay’ın meâlinde Türkçe’ye ne düzeyde yansıtıldığını analitik bir yöntemle açıklamaya çalıştı.

14. oturumda, 9. oturumda olduğu gibi meâllerin farklı açılardan kritiği yapıldı. Başkanlığını Prof. Dr. Ali Karataş’ın üstlendiği oturumun ilk sunumunu Prof. Dr. Zülfikar Durmuş ve Arş. Gör. Ayşe Yılmaz yaptı. Durmuş, selamlama konuşmasından sonra çalışmayı sunmak üzere sözü Ayşe Yılmaz’a bıraktı. Merhum Salih Akdemir’in *Son Çağrı Kur’ân* meâlinin incelendiği bu sunumda Yılmaz, zikri geçen meâli; muhatap zamirlerin kullanımı, dipnot tekniği, Kurânî kavramların çevirileri gibi hususlar çerçevesinde değerlendirdi. Meâlde yer alan Türk okuyucusunun algısına hitap etmeyen

çevirilere örnekler verdi. Deyimlerin çevirisi hakkında kısmî bir başarının olduğunu vurguladı. Lafza aşırı bağlılıktan dolayı yanlış çevirilerin mevcudiyetinden ve Arap dili kurallarına aykırı çevirilerden dolayı Akdemir'in amaçladığı işlevselci çeviri anlayışının başarılı olmadığından bahsetti. Tarihi bağlamın çeviriye yansıtılamadığını, metin içi bağlam hatalarının göze çarptığını belirtti. Meâldeki anakronizm hatalarına dikkat çekti. Akdemir'in meâlî ön sözünde tefsir kaynaklarına ve usûl kitaplarına başvurduğunu belirtmesine rağmen meâl içinde bu kaynaklara çok da atıf yapmadığını söyledi. Bu tespitler doğrultusunda ulaştığı sonuçları belirterek konuşmasını bitirdi. Oturumun sonunda söz alan Prof. Dr. İsmail Çalışkan değerlendirmelerinden hareketle Ayşe Yılmaz'a meâlî tekrar dikkatli bir şekilde okumasını tavsiye etti. Meâlî sürecine şahitlik ettiğini hususî olarak belirterek bilhassa Salih Akdemir'in tefsir kaynaklarına başvurmadığı şeklindeki iddianın doğru olmadığını söyleyip bazı eleştirilerde bulundu. Oturumun ikinci sunumu Prof. Dr. Halis Demir tarafından gerçekleşti. "İsmail Yakıt'ın *Kur'ân-ı Hâkim Meâlî Semantik Analizle Açıklamalı ve Yorumlu* İsimli Eseri Üzerine Değerlendirmeler" başlığındaki bildiriye sunan Demir, evvela İsmail Yakıt, meâlî ve semantik yöntem hakkında bilgilendirmelerde bulundu. İsmail Yakıt'ın, meâlînde semantik analiz yaptığı kelimeleri zikretti. Son olarak meâlî muhtevasına dair tespit ve değerlendirmelerde bulundu. Oturumun "Prof. Dr. Murat Sülün ve *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı Adlı Meâlî Üzerine*" isimli son bildirisi Doç. Dr. Muhammet Sacit Kurt ve Sümeyye Sena Güroğlu'na aitti. Sunumunu Kurt'un yaptığı bildiride ilk önce zikri geçen meâl hakkında genel mahiyette bilgilendirme ve tespitler yapıldı. Bu manada meâlde yanlış olduğu düşünülen hususlara da dikkat çekildi.

Sempozyumun son oturumu 15. oturumda, meâllerde kelimelerin anlamlandırılması ve bağlam sorunu ele alındı. Oturumun "Her Manaya Karşılık Bir Lafız Anlayışında Kırılma: Resûl-Nebî Kavramlarının Aynı Anlama Karşılık Kullanma Denemesi Bunun Meâllere Yansıması" başlığındaki ilk sunumunu Doç. Dr. Bayram Çınar yaptı. Çınar, "resûl" ve "nebî" kelimelerinin gelenek içinde farklı manada kullanıldığını ifade ederek sözlerine başladı. Kelimelerin Kur'ân'daki kullanımları hakkında bilgilendirme yaptıktan sonra tarihî süreç içerisinde ulemanın da bu kelimeler arasındaki ayrıma işaret ettiğini vurguladı. Meâl yazan ulemanın ise resûl ve nebî kelimelerinin her ikisi için peygamber kelimesini kullandığını dolayısıyla bu ayrımı ortadan kaldırdıklarını ancak bunun yanlış bir tutum olduğunu ifade etti. Oturumun "Kur'ân Meâllerinde Nefs-i Vâhide ve Eşi"

isimli ikinci tebliğini Prof. Dr. Veysel Güllüce sundu. Güllüce, nefs-i vâhîde kavramı ve Kur’ân’daki kullanımını hakkında bilgilendirme yaptı. Müfessirlerin kavramdan anladıkları manalara değindi. Akabinde kavramın yer aldığı Kur’ân âyetleri ve âyetlere verilen meâller hakkında değerlendirmelerde bulundu. Oturumun son bildirisini Doç. Dr. İsmail Kurt sundu. Kurt, “Türkçe Meâllerde Metin İçi Bağlamın Dikkate Alınmaması Problemi (Nisa 86. Âyet ve Kıyâmet 16-19. Âyetler Özelinde)” başlıklı bildirisinde zikri geçen âyetleri metin içi bağlam özelinde değerlendirdi. Akabinde metin içi bağlamı dikkate alan ve dikkate almayan meâllerde söz konusu âyetlerin çevirilerini ifade edip, değerlendirmelerde bulundu.

16. oturum olan kapanış oturumunun başkanlığını Prof. Dr. Fethi Ahmet Polat yaptı. İlk olarak Prof. Dr. İsmail Çalışkan üç gün süren sempozyumun çıktıları üzerine bir değerlendirme yaptı. 16 oturumda gerçekleşen sempozyumda 44 tebliğin sunulduğunu belirten Çalışkan, bu tarz sempozyumların önemi ve gerekliliğinden bahsetti. Meâllerin tarihî seyrine değinen Çalışkan, 19. yy sonları ile 20. yy başlarında Kur’ân tercümesinin hakkının verilmediğine yönelik tartışmaların olduğunu, 1950’lerden sonra Türkiye’nin siyasî, sosyal yapısı itibarıyla ideolojik zorlamalar çerçevesinde tartışmaların ve eleştirilerin yapıldığını ifade etti. 1990’lardan sonra bu konuda ilmî, akademik eleştirilerin başladığını, son 25-30 yılda ise sağlıklı ve güzel meâllerin yapıldığını belirtti. Yanı sıra sınırları aşan çalışmaların bulunduğunu da vurguladı. Bu minvalde meâlleri iki gruba ayırmanın gerekliliğini belirten Çalışkan, eksiklikleri kaçınılmaz olmakla birlikte birinci grubun “Kur’ân Meâli ve Kur’ân tercümesi şeklinde ifade edilebileceğini belirtti. İkinci grubu ise net bir şekilde isimlendirmemekle birlikte şahsî fikirlerine göre Kur’ân’ı yorumlayanların ortaya koyduğu ürünler olarak nitelendirilebileceğini vurguladı. İlmî bir sorunun ötesinde sosyal bir sorun haline gelen meâl yazımına dair eleştirilerin devam etmesi gerekliliğini belirtti. İlim ehli tarafından Kur’ân çeviri kriterlerinin ortaya konması gerektiğinden, bu ilkeler belirlenirken günümüze kadar yapılmış kitap, makale, sempozyum, makale, tez vs. ilmî birikimden istifade edilebileceğinden bahsetti. Çalışkan, bir yanı sıra dikkat çekmek istediğini belirterek “Diyanet Meâli” söyleminin doğru olmadığını, bu meâllerin Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yayınladığı meâller olduğunu vurguladı. Bu meâllerin hepsinin yazarlarının olduğunu belirterek, çalışmada kullanılan meâllerin hangi kişi/kişiler tarafından yazıldığının belirtilmesi gerektiğini hususi olarak ifade etti. Son olarak başka dilden çevrilmiş meâllerin çeviri meâl olarak

belirtilmesi gerekliliği üzerinde durdu. Buna göre “Muhammed Esed Meâli, Muhammed Hamidullah Meâli, Muhammed Ali Meâli, Mevdudi Meâli, Seyyid Kutub Meâli” gibi söylemlerin yanlış olduğunu, zikri geçen meâllerin hiçbirinin ilgili şahısların orijinal meâli olmadığını belirtti. Bu meâllerin müellifinin çevirisini yansıtmayan yeni bir meâl olduklarını dolayısıyla ya İngilizcesine, Arapçasına, Urduçasına başvurulması ya da “ilgili meâlin çevirisi” şeklinde belirtilmeleri gerekliliğine dikkat çekti.

Kapanış oturumunun ikinci konuşmacısı Prof. Dr. Ömer Kara, teşekkür konuşmasından sonra bir öneride bulundu. Meâl yazımında tespit edilen eksikliklerin daha derin ve özele indirgenmiş konular çerçevesinde ele alınarak teorik, pratik olmak üzere iki yönlü çalışmaların yapılması gerekliliğine değindi. Akabinde sempozyumda dikkatini çeken konulara işaret ederek değerlendirmelerde bulundu. Bunlardan biri Meâlü'l-Kurân teklifinin her yönüyle tartışılıp ele alınması sonucu bu ilmin, Kur'ân ilimlerine dahil edilebileceği yönündeki kanaat idi. Diğer bir husus olarak Kur'ân meâllerinde usûlî ve lugavî prensiplerin esas alınması konusunda olumsuz görüş beyan eden Kara, Kur'ân'ın nüzul döneminde ne usûle dair ne Kur'ân ilimlerine dair bir içeriğin olmadığına dikkat çekti. Sonraki dönemlerde ortaya çıkan ilimler ve bunlara dair oluşan terminoloji doğrultusunda Kur'ân'ı anlamlandırma eğiliminin yanlışlara sebebiyet verebileceğini ifade etti. Mezhebî anlayış, ideolojik bakış, dünya görüşü etkenlerinin meâl yazıcılığında en büyük tehlike olduğunu vurguladı. Yanı sıra kolay gibi gözükken ahkâm âyetlerinin çevirisi meselesinin aslında görüldüğü kadar kolay olmadığına işaret etti. Meâllerde ilk dönem kaynaklarına başvurma söyleminin doğruluğundan bahsederek meâlde aslolanın Kur'ân'ın ilk indiği dönemde nasıl anlaşıldığının tespit edilmesi olduğunu belirtti. Kara'ya göre meâl çalışmalarında en ihmal edilen hususlardan biri belâgat ilmidir. Bu manada özellikle beyan ve meani ilminin verilerinin yansıtılması hususunda meâllerin eksiklikler barındırdığını ifade etti. Kara, genel mahiyetteki önemli değerlendirmelerinden sonra halihazırda içinde bulunduğu Diyanet bünyesinde gerçekleşmekte olan meâl projesi ve Diyanet'in meâl toplatma faaliyeti hakkında bilgilendirmelerde bulunarak konuşmasına son verdi.

Prof. Dr. Zülfikar Durmuş, kapanış oturumunun son konuşmacısı olarak tespit ve değerlendirmelerde bulundu. Durmuş'a göre sempozyumda sorunlar dile getirildi ancak öneri tespiti konusunda yetersizlikler bulunmaktaydı. Bu manada meselelerin metodoloji ile ilişkilendirilmesinin, tespit edilen eksiklerin nasıl giderileceğine yönelik içeriklerin

zenginleştirilmesinin gerekliliği üzerinde durdu. Akabinde sempozyumda beğendiği bildirilere değinerek konuşmalarını bitirdi.

Sempozyumun son günü, meâllerin dil ve üslûp, siyer, belâgat, bağlam gibi konular çerçevesinde ele alınması açısından verimli geçti. Tebliğ sahipleri ilgili başlıklar doğrultusunda meâllerde görülen eksikliklere dikkat çekti. Bu minvalde Arap dilinde halk dilinin, deyimlerin, mecaz içeren ifadelerin iyi bir şekilde anlaşılması ve buna yönelik manaların hedef dildeki karşılıklarının doğru bir şekilde tespit edilmesi ve de meâllere bunların yansıtılması önem arz etmektedir. Örnek meâller üzerinden eksikliklerin ve yanlışlıkların gösterilmesi bu yönde yapılması gereken iyileştirmelere yön vermiş oldu. Aynı şekilde dilbisine yönelik bilgilerin iyi hazmedilmesi bu manada cümle öğelerine yönelik doğru tespitlerin yapılması ve meâllere yansıtılması son derece mühimdir. Çoğu meâlde buna yönelik titiz çalışmaların yapılmadığı incelemeler sonucu tespit edildi. Zikredilen eksikliğin, Türkçe'ye çevrilen cümlelerden neyin kastedildiği hususunda belirsizliklere ve karmaşaya yol açtığı görülmektedir. Bu doğrultuda meâllerin, okuyucuların kafa karışıklığını ortadan kaldırmak maksadıyla titiz bir şekilde çalışılması elzem gözükmektedir. Son olarak kapanış oturumunda Prof. Dr. İsmail Çalışkan, Prof. Dr. Ömer Kara, Prof. Dr. Zülfikar Durmuş ve Prof. Dr. Fethi Ahmet Polat'ın sempozyum ile mevcut meâllere dair değerlendirmelerinin ufuk açıcı olduğunu ve sempozyuma değer kattığını vurgulamak yerinde olacaktır.

SONUÇ

Üç gün süren sempozyumun sonunda, ele alınan meseleler doğrultusunda meâller hakkında yapılan tespit ve çözüm önerileri ilim dünyasına kazandırılmış oldu. Ayrıca bu sempozyum tefsir başta olmak üzere Arapça, hadis, fıkıh gibi farklı alanlarda uzman pek çok akademisyenin biraraya gelmesine ve onların katkılarıyla ilmî açıdan zengin bir ortamın oluşmasına vesile oldu. Türkiye’de yazılan meâllerin gün geçtikçe sayılarının artması, bu meâllerin metot, çeviri teknikleri gibi daha pek çok açıdan değerlendirilme ihtiyacını da arttırmaktadır. Buna yönelik geçmiş yıllardan itibaren ilim erbabı tarafından şahsî yapılan çalışmaların yanı sıra toplu olarak da sempozyumların icra edildiği müsellem bir hakikattir. Bu çalışmalardan biri olarak 2023 yılında yapılan “Kur’ân Meâlleri Sorunlar, Çözüm Önerileri” konulu sempozyumun, 2024 yılında meâllerin metodolojik açıdan ele alınması kaydıyla ikinci kez tertip edilmesi, meâl çalışmalarına farklı bir boyut kazandırmış oldu. Kur’ân Meâlleri Sorunlar, Çözüm Önerileri-II – Meâllerde Metodolojik Sorunlar- başlıklı bu sempozyumda kapanış oturumu ile birlikte 16 oturum gerçekleşti. Öngörülen program akışına göre belirlenen 45 tebliğden, 43 tanesi sunuldu. Yanı sıra farklı olarak 1 tebliğin 12. oturuma eklenmesiyle toplamda 44 tebliğ sunulmuş oldu. Bu tebliğlerin çoğunda meâllerin belli meseleler doğrultusunda ele alındığını öte yandan bazı meâller özelinde de değerlendirmelerde bulunulduğunu söylemek mümkündür. Bu meâllerden biri olarak merhum Salih Akdemir’in *Son Çağrı Kur’ân* eseri hakkında üç tebliğ bulunmaktaydı. Aynı şekilde Orhan Çeker’in *Kur’ân-ı Kerîm’in Envarı’ndan Tefsir Özetli Meâl*, M. Sait Şimşek’in *Hayat Kaynağı Kur’ân*, Tuncer Namlı’nın *Kur’ân Aydınlığı Kronolojik Kur’ân Meâli*, Hasan Basri Çantay’ın *Tefsirli Kur’ân Meâli*, İsmail Yakıt’ın *Kur’ân-ı Hakîm Meâli -Semantik Analizli Açıklamalı ve Yorumlu-*, Murat Sülün’ün *Kur’ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı* eserleri özel olarak değerlendirmeye tâbi tutulan meâllerdi. Araştırmacıların çalışmalarından ve tespitlerinden yola çıkarak meâl yazımında farklı açılardan birçok eksikliklerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte meâl yazarlarının ilmî donanıma sahip olmaları ve bu yetkinliği sağladıktan sonra belirli usûl ve kaidelere dikkat ederek titiz ve dakîk bir şekilde meâl kaleme almaları gerektiği aşîkârdır. Nihayetinde meâl yazımında zikredilen şart sağlansa dahi, bu ameliyenin kontrol edilme aşaması için de sağlam bir zeminin oluşturulması gerekmektedir. Sempozyumda da vurgulandığı üzere resmî bir kurum tarafından ehline malum olan şartlar ve esaslar doğrultusunda yazılan meâllerin

nihaî aşamada kontrol ve tashih edilmesi bir ihtiyaçtır. Günümüzde hiçbir ilmî derinliği olmayıp bunun da ötesinde sâfi ideolojik kaygılarla yazılan meâllerin artmasıyla da bu ihtiyacın süratle sonuçlandırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Serdar. Murat, Karaalp, Cahit, Tatlısu. Muhammet Lütü. (ed.), *Kur'ân Meâlleri: Sorunlar, Çözüm Önerileri-II -Meâllerde Metodolojik Sorunlar-* İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2024.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s)

Tugba YILDIRIM

Finansman / Funding

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.
The author acknowledges that received not external funding support of this research.

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.
The author declares that he have no competing interests.